

Participatieplan

De Groene Energie Corridor

Rho adviseurs

8 september 2020

Participatieplan

De Groene Energie Corridor

Inhoud

- 1. Inleiding**
- 2. Opzet participatiestrategie**
- 3. Financiële participatie**

Bijlage overzicht vormen van financiële participatie

1. Inleiding

Een goed proces laat zich sturen door een omgevingsgerichte aanpak. Hierbij past participatie op maat. In dit participatieplan wordt beschreven op welke wijze de omgeving wordt betrokken bij het voorbereiden en realiseren van De Groene Energie Corridor (DGEC). Het gaat er in eerste instantie om dat omwonenden en mogelijk andere belanghebbenden uit de omgeving de mogelijkheid krijgen om mee te praten over de wijze waarop de inpassing in het landschap plaatsvindt. De bijeenkomsten voor de participatie worden ook ingezet om te verkennen hoe de financiële participatie eruit kan zien.

Impact

Een zonnepark verandert het landschap en heeft impact op de omgeving: het bouwen van stellages met panelen en de behuizingen voor transformatoren; het is een 'nieuwe' verschijningsvorm in het landschap. Een zonnepark kan worden gezien als een functie met een stads en industrieel uiterlijk. Dit maakt het belangrijk om over zonneparken in gesprek te gaan met de omgeving.

Lusten en lasten

De lokale betrokkenheid bij de ontwikkeling kan worden vergroot door mensen te laten participeren bij de realisatie. Op die manier kunnen tegenover de lasten ook voordelen – lusten – staan. Zo ontstaat er draagvlak voor het zonnepark. Dit is nodig om de veranderingen die deze fysieke uitwerking van de energietransitie teweeg brengen ook samen vorm te kunnen geven.

Maatwerk

De gemeente Haarlemmermeer hecht er waarde aan om inhoud te geven aan participatie door middel van een goed proces om te komen tot een goede opstelling en landschappelijke inpassing en afspraken die gaan over lokaal eigenaarschap en financiële participatie. Een passende vorm van participatie is per locatie anders en afhankelijk van de ligging en situering. Het noordelijk deel van het zonnecarré (tussen de A9 en Zwanenburg) kent een heel eigen ruimtelijke opbouw en een hele specifieke belangencontext. Ook de urgente behoefte om een voorziening te treffen die ganzen weert rond de start en landingsbanen is bijvoorbeeld locatie specifiek. Dit maakt dat een generieke participatieaanpak en een strategie voor landschappelijke inpassing voor alle zonneparken in de Haarlemmermeer weinig doelmatig is. In dit participatievoorstel wordt een maatwerk aanpak voorgesteld voor de zonnepark ontwikkeling ten noorden van de A9.

2. Opzet participatiestrategie (proces)

Naast het participatieniveau bepalen we de methode, de doelgroepen, het aantal participatiemomenten en de planning van uitvoering. Dit alles vormt samen de participatiestrategie. Dit concept participatieplan wordt toegezonden aan de gemeente Haarlemmermeer met het doel om het proces af te stemmen op het gemeentelijke proces. De opmerkingen van de gemeente zullen in dit document worden verwerkt. Hierna is het participatieplan definitief en wordt gestart met de uitvoering.

Participatieniveau

Gezien de aard van het project is 'raadplegen' het meest voor de hand liggende participatieniveau en dan met name over de landschappelijke inpassing. Wij zien de participatie in het eerste deel van het proces vooral als mogelijkheid om mee te denken met de inrichting van het zonnepark.

Ook bespreken we de vormen van financiële participatie, waarbij wordt gedacht aan:

- 1) Obligaties, zonedelen. Vast of flexibel rendement
- 2) Profiteren van de inkoopkracht. Aantal pakketten met installateurs samenstellen voor omwonende
- 3) Risicodragend participeren. Bedrijven en bewoners in de omgeving, via een lokale energie coöperatie kunnen risicodragend deelnemen.

Methode

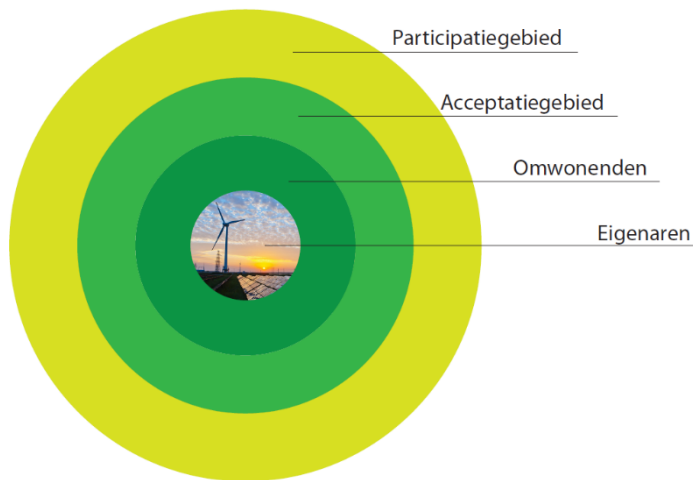
De impact van een zonnepark op de omgeving is afhankelijk van een aantal factoren. De schaal en het oppervlak van het park is relevant. Door de schaal waar hier sprake van is, zal een zonnepark (vanuit omliggende openbare ruimte) een heel ander beeld geven van het landschap.

De hoogte is over het algemeen beperkt en als er voldoende afstand wordt gehouden zal een zonnepark vanuit ooghoogte met een goede landschappelijk inpassing niet of nauwelijks zichtbaar zijn. Het type inpassing staat centraal bij de methode die wordt toegepast in de procesparticipatie. We gebruiken fiches om de landschappelijk inpassing door omwonenden te laten vormgeven. Van tevoren wordt aangegeven dat niet 'alles' mogelijk is. Dit betekent dat we helder zullen aangeven op welke wijze inbreng mogelijk is. Hierbij helpt het om vanuit een maximum aan type investeringen en ruimtebeslag te werken, zodat door de vraagstelling aan de deelnemers een passend verwachting wordt gewekt.

Doelgroep

Voor de realisering van het zonnepark zal een dialoog met de omwonenden worden georganiseerd. Omwonenden worden vroeg in het proces bij keuzes ten aanzien van inpassing, schaal en voorzieningen betrokken.

Vanwege de ligging van het zonnepark nabij Zwanenburg, de omvang van het zonnepark en het feit dat dit een van de eerste zonneparken in de gemeente Haarlemmermeer is, wordt zorgvuldig gekeken naar de doelgroepen voor de participatie. We maken daarbij onderscheid in de volgende doelgroepen.

De grondeigenaren zijn de initiatiefnemers van het plan en leveren een bijdrage aan de dialoog met de omgeving.

De omwonenden zijn de direct betrokkenen die in de directe omgeving wonen. In principe gaan we uit van een afstand van 500m tot het beoogde zonnepark. Deze groep wordt op individuele uitnodiging betrokken bij participatiebijeenkomsten.

De omwonenden in het acceptatiegebied (500-1000m rondom)

worden ook in de gelegenheid gesteld een bijdrage te leveren aan het participatieproces. Zij kunnen zich hiervoor aanmelden. Hierin is in ieder geval een belangrijke rol weggelegd voor dorpsvertegenwoordigers uit Zwanenburg waarvoor contact zal worden gelegd met de dorpsraad. De initiatiefnemers zullen de direct omwonenden met een geschreven bericht huis aan huis uitnodigen voor de beoogde bijeenkomsten. Onder de direct omwonenden worden de bewoners gerekend in een straal van 500m rond het zonnepark en aanvullend de woningen die rechtstreeks uitkijken (dorpsrand Zwanenburg) op de polder waar het zonnepark is beoogd. Via een bericht in de krant en de website van de dorpsraad worden omwonenden in de straal van 500-1000m uitgenodigd.

In het participatiegebied (nader te bepalen) kunnen bewoners en mogelijk ook ondernemers financieel deelnemen.

Bijeenkomsten

Gezien de aard van de mogelijke inbreng (gericht op inpassingsopties) is een tweetal bijeenkomsten naar verwachting voldoende. In de eerste bijeenkomst wordt het initiatief toegelicht, worden zorgen & wensen opgehaald en bepalen we in een workshop de voorkeur voor inpassing. Ook worden geïnteresseerden uitgenodigd om zitting te nemen in een werkgroep van omwonenden van ca. 5 mensen die in meer detail met ons in gesprek gaat over de verschillende manieren van inpassing (zowel landschappelijk als financieel).

In de tweede bijeenkomst worden de resultaten gedeeld, wordt een conceptvoorstel gepresenteerd en halen we opmerkingen op en beantwoorden we vragen.

Tijdens de bijeenkomsten laten we een eerste schets van het project zien met daarbij een aantal keuzes die gemaakt kunnen worden. Vervolgens worden de omwonenden gevraagd om hun voorkeuren aan te geven. Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan het volgende:

- Hoe wordt de zone van 125m ingericht die vrij moet blijven langs de polderlinten? Denk bijvoorbeeld aan een bloemenweide, boomgaard, hondenuitlaatplek, etc.
- Is er bij omwonenden behoefte aan recreatiemogelijkheden? Zo ja, welke en waar? Bijvoorbeeld een wandelpad, fietspad, etc.
- Waar wordt de voorkeur aangegeven wat betreft landschappelijke inpassing? De panelen zoveel als mogelijk aan het zicht onttrekken (bijv. via olifantsgras of bomen) of juist laten zien en omlijsten met lage bossages?

De volgende werkstappen worden aangehouden:

1. Aangeven landschapsopties
2. Gesprek gemeente zowel over inhoud als over proces
3. Participatieavond 1 - ophalen zorgen en wensen
4. Verdere uitdieping met de bewonerswerkgroep
5. Concept landschapsplan
6. Participatieavond 2 - uitleggen plan, afstemming / verfijning

Planning

Voor participatieavond 1 is na de afstemming met de gemeente een voorbereidingstijd van 3 weken nodig. De tweede participatieavond kan 3 weken later worden gepland.

Terugkoppeling participatie: het participatieverslag

Hoe de omwonenden worden meegenomen zal worden beschreven in een participatie-verslag. De gemeente zal bij een aanvraag omgevingsvergunning aan de hand van een door Rho op te stellen rapportage bepalen in hoeverre voldoende maatschappelijk draagvlak is verkregen. 'Voldoende draagvlak' betekent niet dat iedereen zich in het voornemen moet kunnen vinden. Om te bepalen of het voornemen breed gedragen is, geven we inzicht in:

- het vroegtijdig betrekken van de bewoners
- open en transparant informatie verstrekken om mee te kunnen denken
- laten zien dat in redelijkheid gehoor is gegeven aan de wensen van de participanten en aantonen in hoeverre tegemoet is gekomen aan eventuele bezwaren.

Streven is om de gemeente mee te laten kijken, zodat kan worden beoordeeld in welke mate de bewoners zijn betrokken bij de planuitwerking. Uitgangspunt daarbij is dat we van te voren vaststellen waar door de gemeente op wordt getoetst.

Samenvatting proces

Proces participatie zal voorin het traject plaatsvinden. De ontwikkeling van het zonnepark moet nog worden uitgetekend. De omwonenden moeten daarbij worden betrokken. Voor zonneparken is het goed om de omgeving in een straal van maximaal 1 kilometer rondom het beoogde zonnepark te betrekken. Er is sprake van meepraten tijdens 2 bijeenkomsten. Hiervan wordt een participatieverslag gemaakt.

3. Financiële participatie

Wij brengen hierbij in beeld wat de verschillende mogelijkheden zijn om financieel of in de uitvoering van het park te participeren.

Het is belangrijk om de baten in belangrijke mate terug te laten vloeien in de directe omgeving.

Hierbij kan worden gekozen uit een aantal (participatie) modellen: coöperatief eigenaarschap, gebiedsfonds en andere vormen zoals postcoderoosregeling (regeling verlaagd tarief energiebelasting), risicodragend mee-investeren of gezamenlijke inkoop van panelen.

Wel moet er rekening worden gehouden met het feit dat er mogelijk onvoldoende belangstelling voor deze (participatie)modellen is. In dat geval zal met een (representatieve) vertegenwoordiging van omwonenden worden besproken op welke andere wijze het project ten gunste komt aan de directe omgeving. Voornoemde werkgroep van omwonenden zou hier een rol in kunnen spelen.

Onderstaand worden de verschillende mogelijkheden voor financiële participatie verder uitgewerkt:

1. Coöperatief eigenaarschap

Door een energiecoöperatie wordt de installatie of een deel daarvan gerealiseerd. Het gaat hier om risicodragend investeren in het project. Het lidmaatschap van de coöperatie geeft het recht om mee te praten over de bedrijfsvoering. Via bijvoorbeeld aandelen kan ook een rendement over de investering worden verkregen.

Een energiecoöperatie is een coöperatie die duurzame energie-installaties wil realiseren en exploiteren. Over het algemeen komen coöperaties voort uit een burgerinitiatief. Ook komt het voor dat het een samenwerkingsverband is van burgers, bedrijven en gemeente(n) die zich inzetten voor opwekking, transport en gebruik van duurzame energie in collectief beheer. In landen als UK, Zweden, Australië en Duitsland komt dit vaker voor.

De energiecoöperatie is meestal gekoppeld aan dorpen, wijken, steden of andere relatief kleine geografische eenheden. Sommige coöperaties zoals de Windvogel uit Utrecht opereren landelijk. Ook bestaan er overkoepelende coöperaties die zich richten op het versterken en ondersteunen van lokale coöperaties. Coöperaties beheren bijvoorbeeld gezamenlijk windmolens, kopen samen zonnepanelen in of zetten een biogasinstallatie op. Naast een belangrijke doelstelling voor het bijdragen aan een afname van de afhankelijkheid van fossiele energiebronnen, mede met het oog op het broeikaseffect en de klimaatverandering, is het veel coöperaties ook te doen om door middel van concrete projecten te laten zien dat duurzame energie de toekomst heeft. Naast duurzame energievoorziening zijn er vaak andere doelen, zoals een duurzame of toekomstbestendige samenleving in brede zin, onafhankelijkheid van grote bedrijven en sociale cohesie of vitaliteit van wijk en dorp.

De coöperaties kunnen de vorm van een vereniging aannemen die vanuit lidmaatschapsgeld en extra inleg initiatieven kan nemen zoals het realiseren van een zonnepark. De coöperatie kan ook een bedrijf zijn dat energie distribueert en inkoopt bij een groene leverancier. Soms gaat het om een nieuwe vorm van een gemeentelijk energiebedrijf.

Mocht voor deze optie worden gekozen dan wordt uitgegaan van een lokaal opererende energiecoöperatie die aan een nader te bepalen geografische grens is gebonden. Belangrijk bij deze optie is dat er voldoende mensen en expertise gevonden kan worden om het bestuur te vormen. Ook zullen omwonenden risicodragend geld moeten investeren / inbrengen. Aangezien het om significante bedragen zal worden verkend of de inwoners van Zwanenburg / Halfweg hiertoe bereid zijn.

2. Gebiedsfonds

Voor veel energieprojecten wordt een fonds opgericht om lokaal wat terug te doen voor de omgeving. Over het algemeen is dit een reservering van de opbrengst die wordt aangewend om voor het *gebied* iets te doen. Dit kan in de vorm van duurzaamheidsprojecten of sociaal maatschappelijke doelen. De fondsen komen onder diverse noemers voor: gebiedsfonds, omgevingsfonds, duurzaamheidsfonds, etc. De motivatie om zo'n fonds in te richten is vooral om een positieve bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de omgeving van het energiepark.

Opzet van een gebiedsfonds

Een gebiedsfonds heeft vaak de vorm van een stichting met een bestuur waarvan de leden de omwonenden vertegenwoordigen en 1 persoon optreedt als secretaris. Er kan een directe of indirecte link zijn tussen de stichting en een energiecoöperatie. Het is vooral belangrijk dat de bestuursleden de gebieden kennen en open staan voor de wensen en ideeën van de omwonenden. De omwonenden kunnen via de aanwezige dorpsraad, belangenvereniging of wijkraad een niet-bindende voordracht doen indien de gebiedsvertegenwoordiger vervangen moet gaan worden. Het bestuur van de DGEC beslist over een bestuursbenoeming.

Het gebiedsfonds verstrekt bijvoorbeeld subsidies voor projecten en initiatieven op het gebied van duurzaamheid, energiebesparing en duurzame energie, leefbaarheid en sociale samenhang. Dit kunnen projecten zijn voor inwoners uit het gebied, maar projecten specifiek voor een deel van het gebied zouden ook kunnen worden gesubsidieerd. Projecten dienen het persoonlijk belang van betrokkenen te overstijgen. Het streven is om op de lange termijn de omwonenden gelijk te bedelen. Voor elke megawattuur opgewekte energie ontvangt het gebiedsfonds een bepaald bedrag rechtstreeks van de BV die het zonnepark exploiteert.

Investerings uit het fonds

Het is verstandig eens in de twee jaar een investering- of subsidieronde op te zetten. Subsidieaanvragen worden dan beoordeeld op inhoud, kwaliteit en haalbaarheid van het project, kwaliteit van de uitvoerende organisatie inclusief eventuele samenwerkingspartners en gevraagd bedrag.

Het bestuur beslist welke projecten een subsidie toegekend krijgen en wat de hoogte van het subsidiebedrag is. Tegen de beslissing is geen beroep mogelijk. Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan de exploitatie BV. De stichting is gekoppeld aan de BV en niet aan de coöperatie omdat de BV als veroorzaker de verandering in het landschap de omwonenden compensatie wil bieden via het fonds en er belang bij heeft dat haar burens daar tevreden over zijn.

3. Andere vormen

3a. PostCodeRoos (Regeling Verlaagd Tarief)

Sinds een aantal jaren is het mogelijk gebruik te maken van een PostCodeRoos 1regeling (fiscale benaming is de Regeling Verlaagd Tarief). Het betreft een financieringsmogelijkheid om gezamenlijk zonne-energie op te wekken, zonder dat de zonnepanelen op het eigen dak hoeven te liggen.

De PostCodeRoos Regeling biedt 15 jaar lang vrijstelling van energielasting over de zonne- of windenergie die de deelnemers in een project gezamenlijk opwekken. Dit betekent dat zonnepanelen niet langer op het eigen huis of bedrijfspand hoeven te liggen, maar ook elders geïnstalleerd kunnen worden. Bijvoorbeeld op een groot agrarische dak net buiten het dorp, op het dak van het lokale dorps huis of zelfs op een beschikbaar stuk grond in de buurt. Deelnemers richten samen een coöperatie op of maken gebruik van een bestaande VVE (Vereniging Van Eigenaren) en investeren gezamenlijk in een zonnedak door het kopen van zonparticipaties. Deze zonparticipaties geven jaarlijks recht op de opbrengst van één zonnepaneel. De panelen in het project zijn namelijk eigendom van de gezamenlijke coöperatie. In ruil voor hun deelname (investering) ontvangen deelnemers, naar rato van het aantal zonparticipaties, jaarlijks een teruggave van energielasting die zij betaald hebben over de energie die zij thuis gebruiken. Dit recht op teruggave van de energielasting voor deelnemers wordt door de overheid voor (minimaal) 15 jaar gegarandeerd en geldt vanaf het moment dat de Belastingdienst het project goedkeurt. De hoogte van de investering per zonnepaneel / zonparticipatie is afhankelijk van de keuzes van de lokale energie coöperatie.

3b. Obligaties - rendement op eigendom

In de praktijk blijkt het praktisch om te kiezen voor het uitgeven obligaties aan particulieren om de vereisten van lokaal eigendom in te vullen. Hierdoor hoeven particulieren niet zelf risicodragend te investeren en hebben ze zekerheid over het rendement. De verkoop van obligaties is eenvoudig en biedt omwonenden de mogelijkheid om mee te doen aan een zonneproject. Het deel wat op deze manier door een initiatiefnemer van zon wordt aangeboden, is flexibel in te vullen. Eventueel is een eis te stellen door een minimum percentage voor de verkoop van lokale obligaties op te nemen. Een bekend voorbeeld van deze vorm van lokaal eigendom is het 'zonnepanelendelen' platform. Via het kopen van ZonneDelen kan men profiteren van de zonnestroom die de zonnepanelen op een ander dak opwekken. Dit is ook voor zonneparken denkbaar. Zie ook <https://www.zonnepanelendelen.nl>

¹ Wat is een PostCodeRoos?

Een PostCodeRoos is een afgebakend gebied waarbinnen een lokale energie coöperatie haar deelnemers kan werven omdat zij -bij deelname- recht hebben op teruggave van de energielasting. Voorwaarde is wel dat deze deelnemers op het net aangesloten zijn via een kleinverbruikersaansluiting (max. 3 x 80 Ampère). Dit PostCodeRoos gebied wordt bepaald door de plaats (postcode) waar de productie installatie voor de opwek gesitueerd is. Dit 4-cijferige gebied vormt het hart van de roos. Het PostCodeRoos gebied wordt gevormd door dit hart samen met alle aan dit hart aangrenzende 4-cijferige postcode gebieden (die de blaadjes van de roos vormen). Ook wanneer een aangrenzend postcodegebied maar met een klein puntje grenst aan het hart kan het gebied tot de roos gerekend worden. Sinds 1 januari 2016 is het begrip PostCodeRoos verruimd en mag de productie-installatie ook in een van de blaadjes gesitueerd zijn, het administratieve centrum mag dus als het ware één viercijferig gebied worden opgeschoven. Op deze manier kunnen coöperaties ook gebruik maken van daken aan de randen van de roos c.q. de kans om aan het project deel te nemen voor meer mensen mogelijk te maken.

3c. Energielivering - korting op de energierekening

Deze vorm van invullen van 'lusten' voor de omgeving komt relatief weinig voor. Wanneer de energieleverancier ook exploitant van het zonnepark wordt, dan kan er ook een korting voor energielivering aan de omgeving worden afgesproken. Dit is een vorm die vaker wordt toegepast als het lokaal eigendom niet op een andere manier kan worden ingevuld.

3d. Gezamenlijke inkoop van zonnepanelen

Een andere manier om de omwonenden te laten profiteren van de ontwikkeling van een zonnepark is door hun de gelegenheid te bieden om samen met de ontwikkelaar van het park zonnepanelen in te kopen. Gedachte hierachter is dat een groot zonneproject veel voordeliger panelen kan inkopen dan de individuele particulier. In dit kader kan in samenwerking met een installateur aan de omwonenden een compleet pakket worden aangeboden van zowel de panelen / omvormers als de installatie van de panelen op de daken. Bijkomend voordeel hiervan is dat het zonnepark op de grond een positieve stimulans / bijdrage levert aan de plaatsing van zonnepanelen op particuliere daken. Dat zon op daken en zon op land samen opgaan, is ook een wens van de gemeente.

Bijlage overzicht vormen van financiële participatie

In deze paragraaf is een overzicht opgenomen van de hiervoor beschreven participatiemogelijkheden, met daarbij aangegeven enkele voor- en nadelen.

<i>Vorm</i>	<i>inhoud</i>	<i>Resultaat</i>	<i>voordelen</i>	<i>nadelen</i>
Lokaal eigendom installatie	Energiecoöperatie	Lidmaatschap: recht op meebeslissen, investering door deeleigendom: rendement	Draagt bij aan maatschappelijk draagvlak	Risico is dat de coöperatie te klein is om een grote investering te kunnen doen
Gebiedsfonds	Reservering van de opbrengst voor het gebied, fondsgelden voor duurzaamheidsprojecten of sociaal maatschappelijke doelen	Investering in gebied uit fonds	In te zetten voor andere duurzaamheidsprojecten, bijvoorbeeld verduurzaming huursector of glas op daken	Lastig 'af te dwingen' omdat argument van 'voort-wat-hoort wat' bij zon minder opgaat. Er is niet echt sprake van overlast, dit in tegenstelling tot 'wind'.
Gezamenlijke inkoop panelen	Omwonenden mee laten profiteren van het inkoopvoordeel van een groot zonneproject	Voordelig eigen opgewekte duurzame stroom	Burgers profiteren van de inkoopkracht van het project en zon op daken wordt gestimuleerd	Per particulier moet maatwerk geleverd worden, wat overigens kan worden uitbesteed aan de installateur.
Obligaties	Obligaties met een vast rendement	Omwonenden eenvoudig mee laten profiteren van het financiële rendement	Omwonenden hoeven geen / minder risico te nemen en minder kapitaal te investeren. Eenvoudig uit te voeren.	Omwonenden moeten wel geld 'over' hebben dat ze willen inleggen. Niet iedereen heeft deze financiële ruimte.
Andere vormen	1. Postcoderoos 2. Verrekenen met energielevering	1. Aangepast energietarief 2. Korting op de energierekening		1. Omslachtig, lastig 2. Energieaanbieder moet direct contract met zonnepark eigenaren aangaan